

फलोत्पादन विषयक कामाचे एकसूत्रीकरण करण्याच्या अनुषंगाने म.रा.फ.औ.व.मं. संस्था निरसित करून संचालक (फलोत्पादन) कार्यालयामार्फत कृषि उन्नती योजना-एकात्मिक फलोत्पादन विकास अभियान अंतर्गत राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानाची अंमलबजावणी करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: राफअ २०२५/प्र.क्र.१७२/९ अ (E-1182029)

मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक: ०३ ऑक्टोबर, २०२५

- संदर्भ:** १) कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्र. मंडळ २००५/ प्र.क्र. ४८/९ अ, दि. २४.०८.२००५.
२) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ, पुणे यांचे जा.क्र./मराफऔवमं/आस्था/एकत्रीकरण प्र./२२१/२०२५ पुणे-५, दि. २२.०३.२०२५.
३) आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे जा.क्र./कृआ/फलो-३/ आ.यु./D११/११३/२/२०२५, पुणे-५ दि. ०२.०७.२०२५

प्रस्तावना :-

कृषि विभागांतर्गत १९८१ पासून फलोत्पादन संचालनालय कार्यान्वयित असून संचालक, फलोत्पादन हे फलोत्पादन विषयक विकासाच्या व नियमनाच्या बाबींचे कामकाज पाहत असून त्यात प्रामुख्याने शासकिय फळरोपवाटीकांचे व्यवस्थापन, महाराष्ट्र फळांचे रोपमळे (नियमन) अधिनियम १९६९ ची अंमलबजावणी तसेच, विविध केंद्र व राज्य पुरस्कृत योजनांची राज्यात अंमलबजावणी करणे व फलोत्पादन विषयक अन्य अनुषंगिक बाबींचे कामकाज पाहत आहे.

केंद्र शासनाने देशातील फलोत्पादन दुष्पट करण्याच्या उद्दीष्टाने सन २००५-०६ पासून राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान जाहीर केले. राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान आणि राष्ट्रीय औषधी वनस्पती मंडळामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांची अंमलबजावणी करण्यासाठी संदर्भ क्र. १ नुसार राज्यात महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळाची स्थापना करण्यात आली होती. सन २०१४-१५ पासून केंद्र शासनाने राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानाचा समावेश एकात्मिक फलोत्पादन विकास अभियान (MIDH) अंतर्गत केला असून सद्यस्थितीत सदर अभियान कृषि उन्नती योजना -एकात्मिक फलोत्पादन विकास अभियान अंतर्गत राबविले जात आहे. या अभियानांतर्गत प्रामुख्याने भाजीपाला, फळबाग लागवड, क्षेत्र विस्तार, फळबागांचे पुनरुज्जीवन, फलोत्पादन यांत्रिकीकरण, संरक्षित शेती इत्यादी घटक राबविले जातात, या सर्व घटकांची राज्यस्तरावरून सदर मंडळामार्फत अंमलबजावणी केली जाते. तथापि,

फलोत्पादन विषयक अन्य योजनांची (भाऊसाहेब फुंडकर फळबाग लागवड योजना, महात्मा गांधी राष्ट्रीय रोजगार हमी योजनेतर्गत फळबाग लागवड, शासकीय फळरोपवाटीकांचे व्यवस्थापन व निर्यात इत्यादी फलोत्पादन विषयक सर्व कामकाज संचालक (फलोत्पादन) यांचेमार्फत करण्यात येते. याउलट, या दोन्ही यंत्रणांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांची व फलोत्पादन विषयक बाबींची अंमलबजावणी क्षेत्रीय स्तरावर एकाच यंत्रणेमार्फत करण्यात येत आहे. अशाप्रकारे, राज्यात फलोत्पादनासाठी क्षेत्रीय स्तरावर एकच यंत्रणा असली तरी राज्य स्तरावर दोन स्वतंत्र यंत्रणा निर्माण झालेल्या आहेत.

राज्यात फलोत्पादनाच्या सर्व बाबींच्या नियोजन व अंमलबजावणीची जबाबदारी असलेली एकच यंत्रणा असल्यास समन्वय साधण्यास तसेच विविध बाबींचे प्रभावी संनियंत्रण करणे शक्य होणार आहे आणि प्रशासकीय खर्चात बचत होणार आहे. या पार्श्वभूमीवर संदर्भ क्र. २ नुसार प्राप्त प्रस्ताव व संदर्भ क्र.३ नुसार आयुक्त (कृषि) यांचे अभिप्राय विचारात घेऊन फलोत्पादन विषयक कामांचे एकसूत्रीकरण करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ ही संस्था निरसित करून मंडळामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या कृषि उन्नती योजना-एकात्मिक फलोत्पादन विकास अभियानांतर्गत राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानाची संचालक (फलोत्पादन) कार्यालयामार्फत अंमलबजावणी करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती, त्याबाबत शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय:-

- (१) महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ ही संस्था निरसित करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. आयुक्त (कृषि) आणि व्यवस्थापकीय संचालक (म.रा.फ.औ.व.मं) यांनी महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ ही संस्था बंद करण्याची कार्यवाही सुरू करावी. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ, पुणे यांनी महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ संस्थेच्या लेखा व लेखापरीक्षण विषयक बाबींची तसेच अन्य कायदेशीर बाबींची पूर्तता करून आयुक्त (कृषि) यांना कमाल ३ महिन्यांच्या कालावधीत हस्तांतरण अहवाल सादर करावा.
- (२) महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या कृषि उन्नती योजना-एकात्मिक फलोत्पादन विकास अभियानांतर्गत राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानाची संचालक (फलोत्पादन) कार्यालयामार्फत अंमलबजावणी करण्यात यावी.
- (३) महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळाच्या आस्थापनेवर कार्यरत असलेल्या राज्यस्तरावरील व जिल्हा स्तरावरील कंत्राटी कर्मचाऱ्यांच्या सेवा तसेच मंडळाच्या मालकीच्या सर्व स्थावर व जंगम मालमत्ता संचालक (फलोत्पादन) यांच्याकडे वर्ग करण्यात याव्यात.
- (४) महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळावर सद्यस्थितीत कार्यरत असणाऱ्या नियमित अधिकाऱ्यांच्या पदस्थापनेचा प्रस्ताव आयुक्त (कृषि) यांच्यामार्फत स्वतंत्रपणे शासनास सादर करावा.
- (५) दरम्यानच्या कालावधीत संचालक (फलोत्पादन) यांनी आयुक्त (कृषि) यांच्या मान्यतेने फलोत्पादन विषयक कामकाजाचे वाटप सद्यस्थितीत मंजूर असलेल्या मनुष्यबळामध्ये करावे. तसेच काही अतिरिक्त पदे मंजूर करावयाची असल्यास आयुक्त (कृषि) यांच्यामार्फत विभागाच्या सुधारित आकृतिबंधात सदर पदे समाविष्ट करावी.

(६) सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५१००३१५०८३८३२०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(दिपक बाळकृष्ण राऊत)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रती :-

- १) मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई-३२.
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ३) मा. मंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ४) मा. मंत्री (फलोत्पादन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ५) मा. राज्यमंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ६) मा. विरोधीपक्षनेते, विधानपरिषद, विधानमंडळ, मुंबई.
- ७) मा. विरोधीपक्षनेते, विधानसभा, विधानमंडळ, मुंबई.
- ८) मा. विधान परिषद/विधानसभा सदस्य, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ९) मा. मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहाय्यक.
- १०) अपर मुख्य सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२.
- ११) आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
- १२) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ, साखर संकुल, शिवाजी नगर, पुणे,
- १३) संचालक, महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ, साखर संकुल, शिवाजी नगर, पुणे,
- १४) संचालक (फलोत्पादन), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
- १५) महालेखापाल-१/२ (लेखा व अनुज्ञेयता) (लेखा परीक्षा), मुंबई/नागपुर,
- १६) राज्यातील सर्व विभागीय कृषि सह संचालक,
- १७) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य
- १८) अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई.
- १९) राज्यातील सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,
- २०) निवडनस्ती, कार्यासन ९ अ.